

Poznávame lokality UNESCO: „Bane Rammelsbergu, historické mesto Goslar a vodohospodársky systém Horného Harzu“ (Nemecko)

V dňoch 20. až 24. septembra 2017 sa z iniciatívy Ing. Richarda Kaňu, riaditeľa Baníckej expozície Bane Starovšechsvätých v Hodruši-Hámroch uskutočnila pracovno-poznávacia cesta do nemeckého pohoria Harz, resp. jeho severo-západnej (SZ) časti Horný Harz (Oberharz). Tento región je veľmi podobný svojou históriou aj množstvom technických banských diel, či kultúrno-historických pamätihodností Štiavnickým vrchom, teda Banskej Štiavnici a jej okoliu. Leží v Dolnom Sasku, v jeho JV výbežku, pričom baníckym a kultúrno-historickým centrom je mestom Goslar. Práve toto mesto je podobne ako naša Banská Štiavnica zapísané od roku 1992 do Zoznamu lokalít svetového kultúrneho dedičstva UNESCO, pričom od roku 2010 už pod názvom „Bane Rammelsbergu, historické mesto Goslar a vodohospodársky systém Horného Harzu“. Slovenskú časť „expedície“ pod vedením Richarda Kaňu seniora tvorili ďalej jeho pani manželka, Richard Kaňu junior a ja, druhú časť Erik Sombathy a Jitka Petrová.

Vyrazili sme v stredu ráno 20.9.2017, pričom prvým cieľom bolo starobylé české banícke mesto Stříbro. Vďaka ochote a ústretovosti Karla Neubergera, miestopredseda Hornicko-historického spolku v Stříbre sme si prehliadli miestny Hornický skanzen s množstvom exponátov banskej techniky s povrchovou banskou koľajovou traťou dlhou 325 m. Rovnako atraktívna je 700 m dlhá, podzemná expozícia v kráľovskej dedičnej štólne Prokop z roku 1513. Na druhý deň sme už s členmi baníckych spolkov zo Stříbra, Plané a z Chodova pokračovali v ceste a na sprostredkované pozvanie baníckych kolegov z pohoria Harz sme plánovali navštíviť banícke múzeá, šachty, štólne a vodné nádrže v tomto známom európskom banskom revíry. Vo Wettelrode pri Sangerhausene sme navštívili banské dielo Röhrigschacht, kde sa v minulosti ťažilo striebro, olovo a hlavne meď z bridlic v hĺbke cca 300 m pod povrchom. Ťažná veža bola pred piatimi rokmi plne rekonštruovaná. Po hodinovej prehliadke podzemia sme si v centre mesta Sangerhausen prezreli botanickú záhradu s najväčšou zbierkou ruží na svete Europa – Rosarium. Večer sme sa zoznámili s našim miestnym sprievodcom, Ing. Manfrédom Stainbornom, veľmi príjemným a vzdelaným banským inžinierom, ktorý takmer celý život strávil v zahraničných baníckych revíroch v Afrike, v Nórsku, či v USA. Dodnes vyučuje na Technische Universität Clausthal.

V piatok ráno nás už očakával pri dohodnutej návšteve v miestnom obchode u pána Hölla, ktorý predáva do celej Európy banícke artefakty ako sošky, kahance, taniere, opasky, odznaky, fokoše a banícke sekery – proste všetko, na

o si pomyslíte. Potom nás kolega zaviedol do miestneho baníckeho múzea (Oberharzer Bergwerkmuseum), priamo v centre Clausthal-Zellerfeldu. V 19. storočí bola na námestí zdemolovaná budova radnice a na jej mieste bolo postavené múzeum. Šachta bola cca 7 km od mesta kompletne rozobratá a následne postavená na mieste bývalej radnice, vrátane ťažného gápl'a, kývavých pákových mihadiel a ďalších cenných exponátov. Ďalším bodom programu bola návšteva baníckeho mesta Sankt Andreasberg a 800 m hlbokéj šachty bane Samson. Až tu väčšina z nás prvýkrát v živote videla funkčný stúpací stroj, veľké vodočerpacie koleso na pohon stúpacieho stroje a druhé pre čerpanie banských vôd. V hĺbke 190 m sú 2 vodné elektrárne, ku ktorým obsluha stále fára týmto strojom. Množstvo vodných nádrží – tajchov v okolí, ich veľkosť a dodnes udržiavaný a funkčný systém zberných a prírodných jarkov môžeme len ticho závidieť. V porovnaní s banskoštiavnickým vodohospodárskym systémom sú ale v priemere plytšie (od 5 m do 19 m). V roku 2010 bol tento vodohospodársky systém v Hornom Harzi vyhlásený za kultúrne dedičstvo UNESCO a pripojený k UNESCO lokalite Rammelsberg a Goslar. Celkovo sa v pohorí Harz nachádza údajne okolo 140 tajchov a cca 500 km vodných jarkov. Najväčší z nich, Oderteich v Národnom parku Harz, mohol zachytiť až 1,7 mil m³ vody.

V sobotu sme navštívili banícke múzeum v Bad Lauterbergu s doteraz stojacimi budovami pomocných banských prevádzok. Banským vláčikom sme vošli do štôlne, v ktorej sa ťažila hlavne meď, ale aj olovo a striebro. Dochované fotografie ukazujú dômyselne premyslený systém pre pohon vodočerpacích kolies. Nasledovala prehliadka starobylého mesta Goslar, kde námestie je vyhlásenou pamiatkovou zónou. Pri rieke Odra sa nachádza aj Múzeum zinkových figúrok, ako ináč s funkčným vodným kolesom zabudovaným v múroch budovy. Nasledovala prehliadka miestnej šachty a banského komplexu Rammelsberg, fungujúcom ešte v období 40. rokov 20. storočia. Aj dnes celý areál vyzerá, akoby baníci len včera odložili náradie a dnes už do práce neprišli. Asi v najzaujímavejšom z viacerých okruhov, sa nachádza sústava 3 vodočerpacích kolies s priermi od 10 m do 20 m. V Clausthale sme sa ešte stihli zúčastniť aj na mineralogickej burze.

V nedeľu ráno, sme už cestovali domov, ale kolegovia z Čiech ešte absolvovali prehliadku štôlne v baníckom meste Lautenthal, kde sa voľakedy ťažila meď a od 20. storočia aj živec. Hĺbka baní dosahovala okolo 600 m a aj v tejto bani je funkčný stúpací stroj, či vodočerpacie koleso s náhonou vodnou štôľňou. Ťažba skončila v roku 2007 a múzeum je dnes v správe kúpeľov, ležiacich na druhom brehu rie

ky Innerste.

Záverom možno konštatovať len nasledujúce: naša cesta do Oberharzu sa zdarila po každej stránke a všetkým, ktorí chcú veľa spoznať, zažiť a vidieť, ako sa starajú a ako prezentujú svoje montánne pamiatky naši nemeckí, ale aj českí kamarádi, takúto exkurziu vrelo odporúčame! Akosi stále neviem z uší dostať Manfredovu vetu: „najprv je treba vidieť, zažiť a spoznať, až potom hodnotiť, alebo súdiť...”.

Zdař Bůh! Glück auf! Zdar Boh!

Text a doplnky: Karel Neuberger a Karol Weis